

training of border guards in the Republic of India], *Naukovyi visnyk Liotnoii akademii Ukrainy, Series: Pedagogical sciences*, 3, 201-205. Dostupno: <<http://ksgn.hol.es/wp-content/uploads/2018/05/33.pdf>> [in Ukrainian].

25. Weidinger, W., Gollob, R., 2022. *School-Based In-Service Teacher Training and Peer-to-Peer Learning as an Element of Professionalization*, IGI Global, 26.

26. Sobchenko, T. M., 2020. Pidhotovka maibutnikh pedahohiv do innovatsinoi profesiinoi diialnosti [Training of future teachers to innovation professional activity], *Pedahohika ta psykholohiia*, 63, 159-167 [in Ukrainian].

DOI: <https://oi.org/10.32626/2309-9763.2022-33-114-126>
УДК 378.147:37.015(075.8)

Гордійчук Мар'яна Сидорівна,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та методик дошкільної освіти,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Кам'янець-Подільський, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4263-8104>
2010msg@i.ua

Мартіна Олеся Володимирівна,

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теорії та методик початкової освіти,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Кам'янець-Подільський, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2829-5483>
martina@kpn.edu.ua

Третяк Наталія Володимирівна,

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теорії та методик початкової освіти,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Кам'янець-Подільський, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7421-7438>
n.tretyak24@gmail.com

РОЗВИТОК SOFT SKILLS МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розкрито проблему підготовки майбутніх педагогів у закладах вищої освіти відповідно до європейського рівня кваліфікації для формування гармонійно розвиненої особистості дитини. Однією з важливих якостей особистості фахівця, конкурентоздатного на ринку праці, визначено soft skills, зокрема комунікативні навички, які забезпечують високу продуктивність праці.

Виявлено та розкрито сутнісні характеристики і педагогічний потенціал soft skills, наведено можливості їх використання в освітньому процесі закладів освіти.

Розкрито зумовленість розвитку особистості педагога в процесі професійної діяльності відповідно до гностично-дослідницької, виховної, конструктивно-організаційної та діагностичної діяльності. Наведено результати аналізу сучасної ситуації розвитку soft skills у майбутніх педагогів у освітньому процесі ЗВО. Здатність забезпечувати комунікативно-мовленнєвий розвиток дітей характеризується прогресивним розвитком їх спілкування і мовлення, що залучені до освітнього процесу, під час якого відбувається становлення дитини як суб'єкта життєдіяльності. Це зумовлює потребу розвитку комунікативних умінь майбутніх педагогів із використанням сучасних технологій, інструментів для інтерактивного спілкування: чатів, форумів, електронної пошти, відеоконференцій.

Діяльність майбутніх педагогів під час навчання у ЗВО характеризується творчістю та дослідженнями, виконання завдань шляхом самостійного пошуку та спільними зусиллями, що сприяє підвищенню якості результатів навчання та підвищенню професійної майстерності.

Розроблено та наведено комплекс завдань з формування комунікативних навичок, що складається з певних вправ, які можна використовувати як з іншими завданнями на заняттях, так і самостійно. Виконання деяких вправ вимагають наявності інтерактивного мультимедійного комплексу (інтерактивної дошки, мультимедійного проєктора, персонального комп'ютера тощо).

Ключові слова: hard skills; soft skills; комунікативно-мовленнєвий розвиток педагога; професійна діяльність; інструменти; комплекс завдань; вправи.

1. ВСТУП /INTRODACTION

Постановка проблеми. Сучасній Україні потрібні фахівці нової формації з конкурентно придатним європейським чи світовим рівнем кваліфікації для досягнення єдиної мети – формування гармонійно розвиненої особистості. В останні роки сформувалося соціальне замовлення з боку роботодавців до фахівців, здатних приймати самостійно рішення, відповідати за результати та наслідки своїх дій, працювати злагоджено в команді, що контекстно відображає soft skills. У зв'язку з цим важливо визначити вміння та навички, що становлять soft skills майбутнього педагога.

Серед якостей особистості фахівця, конкурентоздатного на ринку праці, особливе місце займають саме soft skills, які вважаються одним із показників галузі освіти, що динамічно розвивається. Саме система освіти визначається найважливішим інститутом соціалізації особистості, який є єдиним процесом, де навчання та виховання орієнтовані на підготовку освічених, ерудованих, культурних і креативно мислячих фахівців. «Надпрофесійними» навичками, без яких кожному індивіду, який бажає досягти життєвого успіху буде складно. Формування цих навичок є об'єктивною вимогою сучасного ринку праці і важливим завданням щодо формування конкурентоспроможного

фахівця. Це питання є надзвичайно актуальним на етапі професійної підготовки майбутнього педагога у закладі вищої освіти.

У контексті реалізації засад НУШ українське дошкілля, на наш погляд, має виступати організатором освітнього середовища для розвитку особистості. Тому, розвиток *soft skills* у майбутніх педагогів є одним із компонентів професійної підготовки студента у ЗВО. Це контекстно відображено в універсальних компетентностях, які мають бути сформовані у студентів, що навчаються за освітньою програмою 01 Освіта / Педагогіка.

Аналіз останніх досліджень. Аналіз наукової, психолого-педагогічної та методичної літератури з окресленої нами проблеми свідчить, що особлива увага науковців звернена на вивчення та виявлення надпрофесійних навичок. У педагогічній науці та практиці, і зокрема в сучасній, приділяється значна увага проблемі професійної підготовки педагога, яка визначається як система організаційних і педагогічних заходів, що забезпечує формування в особистості професійної спрямованості, знань, умінь, навичок і професійної готовності.

Сучасні дослідження розкривають різні аспекти підготовки студентів педагогічних факультетів до роботи з дітьми. Зокрема, поняття «*soft skills*» не є новим, але досліджень цього питання з точки зору професійної педагогіки недостатньо для ґрунтовного аналізу стану розвитку «*soft skills*» в українських закладах освіти. Серед вітчизняних дослідників проблеми можемо зазначити праці Е. Айнгорна, А. Марушева, В. Давидової, Н. Жадько, М. Чуркіної, Д. Іванова, І. Канардова, К. Ковалю, А. Новикова, Н. Олексива, В. Суботіна, М. Чошанова, О. Чуланової, Є. Павлової, Ю. Портланд, В. Шипілова, Д. Гергерта та багато інших [5, с. 369-371].

«Практика показує, що, з одного боку, підвищуються вимоги до педагога-вихователя, підкреслюючи соціальну значущість і затребуваність професії, а, з іншого боку, – низький рівень професійної готовності педагога до взаємодії з дітьми. Тому й виникає проблема формування у майбутніх вихователів готовності до взаємодії з дітьми як умова ефективного здійснення освітнього процесу, підвищення професійної майстерності, гуманізації та співпраці з дітьми, батьками, колегами» [2, с. 205].

У науковій літературі зроблено спроби класифікації *hard skills* фахівців різних напрямів підготовки (І. Дичківська, М. Кларін, О. Пехота, Л. Раїцька та Є. Тихонова) на підставі контент-аналізу статей, що індексуються в Scopus з 1999 по 2021 роки, запропоновано таку класифікацію *soft skills* («Bright Horizons Education Team», 2021): соціально-комунікативні навички (комунікативні навички, соціальний інтелект, міжособистісні навички, лідерство, відповідальність, етика спілкування); когнітивні навички (критичне мислення, навички вирішення проблем, інформаційні навички, тайм-менеджмент, новаторське (інноваційне) мислення); атрибути особистості та складові емоційного інтелекту (гнучкість, креативність, чесність, оптимізм, мотивація, емпатія). При складанні цієї класифікації дослідники зазначили, що у досліджуваних роботах недостатня увага приділяється розвитку емоційного інтелекту, хоча навички цієї групи є

основою розвитку інших умінь («10 професійних навичок якими має оволодіти людина до 20 року», 2016). Вчені Л. Раїцька та Є. Тихонова під час аналізу різних класифікацій soft skills дійшли висновку, що найпоширенішими є комунікативні (соціальні) навички [4, с 375-380]. У системі професійної освіти велика увага приділяється ланці, яка знаходиться у тісній взаємодії та спрямована на фахівців-практиків. Саме цей освітній рівень покликаний забезпечити підготовку фахівців у галузі освіти. Інтегруючи наукові та практичні праці вчених, можна сказати, що soft skills є сукупністю надпрофесійних навичок та якостей особистості, що визначають її успішність і затребуваність як у житті, так і у навчанні чи роботі. «М'які» навички не піддаються кількісному виміру, але саме вони забезпечують високу продуктивність праці в будь-якій галузі. Обґрунтовано підстави для аналізу комунікативно-мовленнєвого генезису як складової характеристики особистісного розвитку дитини [6, с. 148-150].

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Метою статті є визначення, наукове обґрунтування та пошук умов і шляхів удосконалення розвитку soft skills у здобувачів галузі 01 Освіта / Педагогіка в системі освіти ЗВО.

Завданнями статті є: 1) проаналізувати різноманітну наукову літературу з проблеми дослідження; 2) виявити та розкрити сутнісні характеристики і педагогічний потенціал soft skills і можливості використання в освітньому процесі; 3) розробити зміст вправ для формування компетентностей soft skills у здобувачів вищої освіти.

3. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODOLOGY

Для реалізації поставлених мети та завдань було використано такі методи як: теоретичні та емпіричні. Теоретичні методи пов'язані з аналізом наукової літератури з педагогіки та суміжних наук, емпіричні методи спрямовані на спостереження та аналіз матеріалу.

4. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH FINDINGS

Інноваційна освітня політика в Україні формується на державному рівні. Її реалізація забезпечується нормативною базою й інноваційними процесами, пов'язаними зі створенням нової теорії і практики освіти. У цілісному педагогічному процесі як динамічній системі, в основі якої лежить педагогічна діяльність, органічно поєднується навчання, виховання і розвиток вихованців.

І якщо для галузі освіти сьогодні стали вже цілком зрозумілими такі інструменти як робототехніка, Lego-конструювання і навіть 3D-моделювання, то наступний рівень базових навичок, необхідний суспільству, – soft skills – поки що знайомий далеко не всім, а навички майбутнього, цифровізація, тренди, soft skills – ці

поняття все більше і глибше проявляються в житті сучасних людей, незалежно від того де вони живуть, чим займаються, скільки їм років, знають вони про ці поняття чи ні. «Конкурентні переваги отримують ті люди, які не просто мають набір цікавих і важливих знань, а володіють тим, що сьогодні називають soft skills, володіють і креативним, і плановим, і іншим мисленням. Розглядаючи процес розвитку та саморозвитку soft skills у бакалаврів в освітньому процесі закладу вищої освіти, ключовою складовою цих процесів вважаємо наявність індивідуальної траєкторії професійного становлення (або індивідуального плану розвитку). Така власна програма пріоритетних цілей розвитку, кроків та заходів, необхідних для досягнення заявлених цілей» [1], демонструє самодостатність випускника як фахівця, який володіє метакомпетенціями. Правильно спроектоване освітнє середовище сприяє досягненню поставлених цілей. При цьому найголовніше – взяти на себе відповідальність за власну практику організації форсайт-управління в педагогічному вузі з урахуванням комунікативного поля, що ґрунтується на складанні власного плану розвитку майбутнього педагога [3, с. 244-248].

Для успішної діяльності педагог повинен оволодіти певною сукупністю знань, умінь, виховувати в собі позитивні особистісні якості. Єдність і взаємодія їх є передумовою ефективної реалізації професійних функцій педагога, серед яких розглядаються як soft skills, які доповнюють hard skills – професійні навички [3, с. 246]. Останні можна виміряти, вони досить стійкі, а також входять до складу кваліфікаційних характеристик і посадових інструкцій. Soft skills носять універсальний характер, вони важливі для успішного професійного та життєвого самовизначення будь-якої людини, незалежно від професії. До них відносять здатність до комунікації, лідерства, кооперації, дипломатії, вибудовування відносин; командні, публічні, «мислительні» навички; вміння презентувати свої ідеї, креативно вирішувати завдання та ін. Дані компетентності в сучасному світі розглядаються в якості важливого освітнього результату, поряд з професійними компетентностями («Soft and Hard Skills: Що важливіше?», 2020) [4, с. 370-382].

Але якщо за формування hard skills «відповідають» спеціальні навчальні дисципліни, вони «критичні» в короткостроковій перспективі, розвиваються швидше, з меншими зусиллями та гарантованим результатом (при дотриманні базових умов – наявності мотивації, здатності до навчання студента та ін.), а також практично не схильні до зворотного розвитку, то soft skills розвиваються, частіше за все, стихійно. Вони «критичні» в довгостроковій перспективі, розвиток відбувається повільніше, потрібно більше зусиль, досягнення необхідного рівня не гарантоване, а в специфічних умовах і зовсім схильні до зворотного розвитку [7, с. 54].

До провідних умінь особистості ХХІ століття Т. Айзікова відносить «критичний характер мислення та активність; відкритість усьому новому та вміння в ньому орієнтуватися; комунікативні навички; вміння знаходити та обробляти інформацію; бажання та прагнення постійно самовдосконалюватись та ін.» [2, с. 54]. Ученою було доведено, що ставлення до майбутнього, життєві плани, тимчасова перспектива багато в

чому визначається соціальною ситуацією розвитку («10 професійних навичок якими має оволодіти людина до 20 року», 2016).

1. Гностично-дослідницьку, яка має на меті вивчення індивідуально-особистісних особливостей дітей; збір і аналіз фактів їхньої поведінки, встановлення причин і наслідків учинків вихованців; проектування розвитку особистості кожної дитини і дитячого колективу загалом; засвоєння передового досвіду, нових педагогічних технологій.

2. Виховну, що реалізується в розробленні та здійсненні змісту виховання і навчання, відборі нових форм і методів щодо формування у дитини ставлення до природи, навколишнього світу, інших людей і себе, інтересу та культури пізнання [6, с. 15-22].

3. Конструктивно-організаційну, яка спрямована на організацію педагогічного процесу в закладі дошкільної освіти; використання нових форм, які забезпечують ефективний розвиток дітей; моделювання ікерівництво різними видами їхньої діяльності; педагогічне управління їхньою поведінкою й активністю [6, с. 22-27].

4. Діагностичну, котра полягає у визначенні рівня розвитку дітей, стану педагогічного процесу, завдань освітньо-виховної роботи з дітьми і батьками, підсумків власної педагогічної роботи та їх відповідності вимогам часу; використанні корегуючих методик [6, с. 30-43].

Для успішного здійснення професійної діяльності педагог оволодіває знаннями з педагогіки, дитячої психології, індивідуальних психологічних характеристик, вікової фізіології, педіатрії та гігієни, правил охорони життя і зміцнення здоров'я дітей. Одночасно йому необхідно опанувати засади, які на загальнотеоретичному рівні розкривають мету, завдання, принципи, зміст виховання і навчання дітей, а також оптимальні умови, форми, методи і засоби здійснення освітньо-виховного процесу, організації ігор, інтелектуальної та фізичної праці, художньої творчості, облаштування простору життєдіяльності дітей.

При цьому виникають питання не тільки про те, «чому вчити» (який «набір» soft skills найбільше користується попитом), але і «як вчити», а також «як виміряти те, чому людина навчилася»? На основі вивчення літератури та опитування студентів, викладачів і роботодавців було проведено аналіз сучасної ситуації розвитку soft skills у майбутніх педагогів у освітньому процесі ЗВО.

Результати анкетування викладачів показали, що лише 15% викладачів цілеспрямовано включають в зміст лекцій і практичних занять завдання на розвиток soft skills. 25% викладачів використовують технології та прийоми активного та інтерактивного навчання (дискусія, дебати, кейс-стаді, «дерево» рішень, розігрування ситуацій з ролями, навчання в співробітництво тощо). Студенти, розуміючи важливість навичок, в якості основних причин їх недостатнього розвитку називають традиційні лекційно-семінарські заняття, стереотипом рольової поведінки викладача, відсутність зразків іншого способу поведінки, а також обмежені можливості для набуття досвіду реалізації soft skills в різних ситуаціях взаємодії.

Виявлені факти підтверджують необхідність організації у закладі вищої освіти цілеспрямованої роботи з розвитку softs skills у майбутніх педагогів [7, с. 54].

Спілкування майбутнього педагога з дітьми забезпечує збагачення змісту свідомості дитини, воно детермінує його структуру, розвиток окремих психічних процесів, особистості, свідомості і самосвідомості. Тому, «якщо дитина виховується у неблагополучній сім'ї або створені несприятливі умови для навчання і виховання у закладі дошкільної освіти, то це зумовлює формування низького рівня комунікативно-мовленнєвого розвитку, що, в свою чергу, негативно впливатиме на становлення дитини як особистості та суб'єкта життєдіяльності» [4, с. 137].

У нашому розумінні комунікативно-мовленнєвий розвиток характеризується прогресивним (більш або менш швидким, успішним) розвитком спілкування і мовлення дитини, залученої до освітнього процесу, під час якого відбувається становлення дитини як суб'єкта життєдіяльності.

«Перехід до компетентнісної освіти визначив широкий інтерес до методів навчання, які розвивають у студентів дослідницькі й комунікативні вміння, а також навички спільної роботи. Розвиток веб-технологій надає педагогам нові інструменти, наприклад, соціальні мережеві сервіси, що користуються великою популярністю серед тих, хто навчається, і можуть бути використані в навчальній діяльності студентів у межах освітнього процесу ЗВО» [1, с. 23].

Враховуючи той факт, що вміння виступають як приведені в дію знання, розуміючи і поділяючи думку про те, що «особистість може діяти успішно і усвідомлено лише тоді, коли знає мету, вміє передбачати проміжні й кінцеві результати, характер і зміст діяльності» зупинимось на аналізі змісту нормативних навчальних дисциплін задля актуалізації знань, умінь, формування особистісно-професійних студентів в сенсі готовності майбутніх педагогів до роботи з батьками дітей дошкільного віку [6, с. 98].

Як зазначає В. Семиченко, «студенти вивчають у вузах психологію як наукову дисципліну, як засіб опису деяких життєвих явищ і не оволодівають нею на рівні технологій взаємодії з учнями та саморегуляції. Вчені наголошують, що саме особистісна неготовність до виконання професійних обов'язків обмежує для значної частини випускників закладів вищої освіти реалізацію свого індивідуального потенціалу в сукупності його природних і набутих складових, перешкоджає досягненню високих рівнів професійної майстерності, повній творчій самореалізації у професійній діяльності.

Серед науковців, які займаються дослідженням проблеми культури спілкування, набула визнання думка про те, що продуктивність розмови, належний рівень прояву культури спілкування перебувають у безпосередній залежності від володіння людиною такими якостями, як товариськість, гнучкість поведінки, стриманість і тактовність. Товариськість виявляється в уважному ставленні до співрозмовника, здатності стежити за його словами, мімікою, жестами, в умінні передбачати його думки, реакції, почуття. Динамічність, гнучкість поведінки полягає в умінні за необхідності легко змінювати тему розмови, здатності долати проблемні ситуації у процесі спілкування [2, с. 148].

Важливою умовою проведення успішної розмови, стверджує Ф.Хміль, є «делікатність – повага, визнання прав іншої людини на свободу думок, почуттів, поведінки. Порозумінню у спілкуванні сприяють також емоційна (оцінювальна) стриманість (уміння вислухати, зрозуміти, заспокоїти). Тому необхідно уникати невротичних та інших суб'єктивних відхилень у власному оцінюванні та у поведінці, тобто виявляти терпимість до можливих небажаних реакцій, думок співрозмовника, адже він розраховує на розуміння» [7, с. 52].

На думку В. Андрієвської, «мовна компетенція – це засвоєння усвідомлених мовних норм, що склалися історично у фонетиці, лексиці, граматиці, орфоєпії, семантиці, стилістиці, та адекватне їх застосування в будь-якій людській діяльності в процесі використання певної мови. Мовна компетенція – це інтегративне явище, що охоплює цілу низку спеціальних здібностей, знань, умінь, навичок, стратегій і тактик мовної поведінки, установок для успішного здійснення мовленнєвої діяльності в конкретних умовах спілкування [3, с. 368-370].

А. Богуш дає таке визначення формування мовленнєвої компетенції: це вміння адекватно і доречно, практично користуватися мовою в конкретних ситуаціях (висловлювати свої думки, бажання, наміри, прохання тощо), використовувати для цього як мовні, так і позамовні (міміка, жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності мовлення. Автор розглядає комунікативну компетенцію як комплексне застосування мовних і немовних засобів для комунікації, спілкування в конкретних соціально-побутових ситуаціях, уміння орієнтуватися в ситуації спілкування, ініціативності спілкування [1, с. 15-23].

Поза сумнівом залишається той факт, що сучасна ситуація потребує від педагогів засвоєння інформаційно-комунікаційних технологій, використання інструментів для інтерактивного спілкування: чатів, форумів, електронної пошти, відеоконференцій, створення нових методів і прийомів роботи. Для формування у студентів стійких навичок роботи із блогами, обов'язковим було виконання таких завдань: додати нові записи у створений ними власний блог, написати доповідь про власне бачення щодо використання блогів у роботі педагога і розмістити її у власному блозі.

Діяльність студентів під час навчання у ЗВО є творчою та дослідницькою. Студентам не пропонувалися готові відповіді, на поставлені питання, вони повинні були їх знайти самостійно спільними зусиллями. Такий підхід сприяв підвищенню якості результатів усіх учасників та зростанню їхньої майстерності. Майбутні педагоги розвинули вміння здійснювати самостійний творчий пошук у розв'язанні проблем, розвивати успішну міжособистісну взаємодію у професійній діяльності і спілкуванні із використанням можливостей блогів. Крім того, кожен зі студентів відчув задоволення від того, що є не тільки користувачем мережі Інтернет, а й творцем інформаційного освітнього середовища. Враховуючи той факт, що вміння виступають як приведені в дію знання, розуміючи і поділяючи думку про те, що «особистість може діяти успішно і усвідомлено лише тоді, коли знає мету, вміє передбачати проміжні й кінцеві результати, характер і зміст діяльності» потрібно

звертати неабияку увагу на зміст нормативних навчальних дисциплін задля актуалізації знань, умінь, формування особистісно-професійних студентів у сенсі готовності майбутніх педагогів до роботи з батьками дітей дошкільного віку [2, с. 98].

Можливість поєднання індивідуальних та групових форм роботи сприяє більшому розумінню й засвоєнню навчального матеріалу, а також побудові індивідуальних освітніх траєкторій. Загальний для всіх учасників освітнього процесу комунікативний простір надає можливість колективної оцінки процесів і результатів роботи, спостереження за розвитком кожного учасника й оцінки його вкладу в колективну творчість.

Наведемо приклади з комплексу завдань, що складається з вправ, які сприяють формуванню комунікативних навичок soft skills.

Командна гра «Дебати»

Ціль: узагальнення, систематизація та закріплення навчального матеріалу, розвиток комунікативних навичок, мотивація до комунікативної діяльності за допомогою роботи в групах. Час виконання: 20 хвилин.

Дії викладача: поділити студентів на дві групи. Перша називається «ЗА», друга – «ПРОТИ».

Дії студентів: навести найбільшу кількість аргументів.

Запитання для дискусії: Чи варто забороняти телефони під час уроків? Чи варто забороняти домашні завдання дітям дошкільного віку? Чи можливе онлайн-навчання дітей дошкільного віку?

Завдання «Аргументація»

Мета: розвиток комунікативних навичок через відпрацювання навичок спонтанної аргументації, аналіз інформації. Час виконання: 15 хвилин.

Дії викладача: ознайомити студентів зі способами аргументації, потім вислухати підготовлену інформацію під час заняття. Обґрунтування – аргумент, спрямований на демонстрацію прийнятності положення (тези). Критика – аргументація, спрямована на демонстрацію неприйнятності позиції (тези чи аргументу).

Творче завдання «Трекер звичок»

Ціль: формування навичок самоорганізації, самоаналіз, розвиток креативного мислення, вдосконалення навичок говоріння: вибудовування монологічного висловлювання. Час виконання: 10 хвилин.

Дії студентів: 1) створити власний трекер звичок; 2) представити його своїм одногрупникам, обґрунтувати його доцільність.

Такі вправи можна використовувати як із іншими завданнями на заняттях, так і самостійно. Деякі з творчих або проєктних вправ, що вимагають використання ПК, можуть бути використані як самостійна та творча робота. Вправи, які здійснюються через перегляд відеороликів, вимагають наявності інтерактивної дошки, мультимедійного проєктора, персонального комп'ютера.

Таким чином, розроблена система завдань розроблена з метою практичного використання для підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності. Одним із основних принципів при розробці змісту завдань була інтегративність. Завдання спрямовані на: пізнання сильних і слабких сторін студентів; формування навичок

продуктивного спілкування і конструктивного вирішення конфліктів; розвиток готовності до самозмін і саморозвитку; формування вмінь знаходити власні ресурси у складних ситуаціях професійної взаємодії, швидко адаптуватися до нових швидко змінюваних умов життя і професійної діяльності; формування індивідуального стилю спілкування, опанування методами і прийомами саморегуляції емоційного стану.

Отже, необхідно, щоби педагог мав не тільки певні знання, а й відповідні компетентності використання соціальних мережевих сервісів, зокрема блогів, як для педагогічного проектування освітнього процесу, для взаємодії з батьками, адміністрацією, так і для підвищення своєї кваліфікації в умовах самоосвіти» [1, с. 12-20].

5. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Отже, домінантою професійної підготовки майбутніх педагогів повинна виступати модель інтегрованого навчання, заснованого на практиці, що забезпечує єдність освітнього середовища в академічних і практичних умовах, з реалізацією активного викладання, навчання в аудиторії, досліджень і практики. [4, с. 119-140].

Продуктивність життєдіяльності та життєздатності людини передбачає наявність умов, які б сприяли, на наш погляд, мотивованому перетворенню наявних особистісних властивостей та якостей пропорційно до середовища та оточуючих його людей.

Проте, сьогодні відзначається розрив між вимогами життя та освітньою практикою. Сьогодні акцент в освітньому середовищі ЗВО зроблено на проектно-дослідній діяльності. Багаторічна практика показує, що студенти, які не включені до такої діяльності, не вміють прогнозувати, не знаходять навичок самоосвіти, а роблять те, що їм кажуть робити, відвідуючи освітні події без осмисленого ставлення до того, що відбувається.

Це підтверджується науковцями за результатами педагогічного експерименту, в результаті якого встановлено, що формування навичок у студентів найрезультативніше при застосуванні методів інтенсивного навчання проти традиційних методів» [7, с. 43-59]. Розроблений зміст вправ для навчання майбутніх педагогів із використанням інструментів для інтерактивного спілкування та сучасної техніки сприятиме формуванню soft skills.

Перспективи подальших досліджень полягатимуть у реалізації самостійного добору та проведенню різних форм роботи з батьками: тренінгових занять, батьківських зборів, семінарів-практикумів, конференцій.

6. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Богуш, А. М., Беленька, Г. В., Богиніч, О. Л., Гавриш, Н. В., Долинна, О. П. та ін., 2021. *Базовий компонент дошкільної освіти України*, Київ, 26. Доступно: <<https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>>.

2. Волкова, Н. П., 2006. *Професійно-педагогічна комунікація*: навч. посіб. Київ: Академія, 256.

3. Гордійчук, М. С., Мартіна, О. В., Третяк, Н. В., 2021. Формування професійно-педагогічної культури майбутнього педагога в освітньому просторі вищої школи.. *Педагогічна освіта: теорія і практика: збірник наукових праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол. ред. Бахмат Н. В.], 31 (2-2021)*, Київ: Міленіум, 238–248.

4. Гордійчук, М., Демчик, К., 2021. Організаційно-педагогічні умови формування особистості вихователя закладу дошкільної освіти: комунікативний аспект. *Формування професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти у контексті модернізації змісту освіти: колективна монографія*. Київ: Міленіум, 97–143.

5. Stratulat, N., Martina, O., Tretiak, N., Hordiichuk, M., Boieva, E., Shvetsova, I., 2021. Speech Culture: Postmodern Dimensions of the Professional Standard. *Postmodern Openings*. 12(2), 367–386. DOI: <https://doi.org/10.18662/по/12.2/313>.

6. Поніманська, Т.І., 2015. *Дошкільна педагогіка*: Підручник, Київ: Академвидав, 448.

7. Семиченко, В. А., 2000. *Моделювання структури педагогічної діяльності*: Підручник, 76.

DEVELOPMENT OF SOFT SKILLS OF FUTURE TEACHERS IN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

Mariana Hordiichuk,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Theory and Methods of Preschool Education,
Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko University
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4263-8104>
2010msg@i.ua

Olesia Martina,

Candidate of Philological sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Theory and Methods of Primary Education,
Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko University
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2829-5483>
martina@kpnu.edu.ua

Natalia Tretiak,

Candidate of Philological sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Theory and Methods of Primary Education,
Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko University
Kamianets-Podilskyi, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7421-7438>
n.tretyak24@gmail.com

Abstract. The article reveals the problem of training future teachers in institutions of higher education in accordance with the European level of qualification for the

formation of a harmoniously developed child's personality. One of the important personality qualities of a specialist who is competitive in the labor market is defined as soft skills, in particular, communication skills that ensure high labor productivity. The essential characteristics and pedagogical potential of soft skills are identified and revealed, and the possibilities of their use in the educational process of educational institutions are given. The reason of the development of the teacher's personality in the process of professional activity in accordance with gnostic-research, educational, constructive-organizational and diagnostic activities is revealed. The results of the analysis of the current situation of the development of soft skills among future teachers in the educational process of higher education institutions are presented. The ability to ensure the communicative and speech development of children is characterized by the progressive development of their communication and speech, which are involved in the educational process, during which the formation of the child as a subject of life takes place. This necessitates the development of communication skills of future teachers using modern technologies, tools for interactive communication: chats, forums, e-mail, video conferences. The activities of future teachers during their studies at higher education institutions are characterized by creativity and research, the completion of tasks through independent search and joint efforts, which contributes to the improvement of the quality of learning results and the improvement of professional skills. A set of tasks for the formation of communication skills has been developed and presented, which consists of certain exercises that can be used both with other tasks in classes and independently. Performing some exercises requires the presence of an interactive multimedia complex (interactive whiteboard, multimedia projector, personal computer, etc.).

Keywords: hard skills; soft skills; communicative and speech development of the teacher; professional activity; tools; set of tasks; exercises.

REFERENCES (TRANSLITERATED)

1. Bohush, A. M., Byelyen'ka, H. V., Bohinich, O. L., Havrysh, N. V., Dolylna, O. P. Ta in., 2021. *Bazovyy komponent doshkil'noyi osvity Ukrainy* [Basic component of preschool education of Ukraine], Kyiv, 26. Dostupno: <<https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>>.
2. Volkova, N. P., 2006. *Profesiyno-pedahohichna komunikatsiya* [Professional and pedagogical communication]: navch. posib., Kyiv: Akademiya, 256 .
3. Hordiichuk, M., Martina, O., Tretiak, N., 2021. Formuvannya profesiyno-pedahohichnoi kultury maybutnoho pedahoha v osvitnomu prostori vyshoi shkoly [Formation of the professional and pedagogical culture of the future teacher in the educational space of a higher school], Kyiv: Milenium, 31 (2-2021), 238-248 [in Ukrainian].

4. Hordiichuk, M., Demchyk, K. 2021. Orhanizatsiyno-pedahohichni umovy formuvannya osobystosti vykhovatelya zakladu doshkil'noyi osvity: komunikatyvnyy aspekt [Organizational and pedagogical conditions for the formation of the personality of a preschool teacher: communicative aspect], *Formuvannya profesiyanoi kompetentnosti maybutnikh fakhivtsiv doshkil'noyi ta pochatkovoyi osvity u konteksti modernizatsiyi zmistu osvity: kolektyvna monohrafiya*. Kyiv : Milenium, 97–143 [in Ukrainian].

5. Stratulat, N., Martina, O., Tretiak, N., Hordiichuk, M., Boieva, E., Shvetsova, I., 2021. Speech Culture: Postmodern Dimensions of the Professional Standard. *Postmodern Openings*. 12(2), 367–386. DOI: <https://doi.org/10.18662/po/12.2/313>.

6. Ponimans'ka, T.I., 2015. *Doshkil'na pedahohika* [Preschool pedagogy]: Pidruchnyk, Kyiv: Akademvydav, 448.

7. Semychenko, V.A., 2000. *Modelyuvannya struktury pedahohichnoyi diyal'nosti* [Modeling the structure of pedagogical activity]: Pidruchnyk, 76 .

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2022-33-126-136>

УДК 378.147: [37. 011. 3 – 051: 78]

Лабунець Віктор Миколайович,

доктор педагогічних наук, професор кафедри музичного мистецтва,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Кам'янець-Подільський, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9154-0955>
gitaraclassic@gmail.com

Карташова Жанна Юріївна,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музичного мистецтва,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Кам'янець-Подільський, Україна
ORCID ID: <https://rcid.org/0000-0001-7368-9249>
gitaraclassic@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ТВОРЧО-ІНТЕРПРЕТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗІ ШКІЛЬНИМИ ІНСТРУМЕНТАЛЬНИМИ КОЛЕКТИВАМИ

Анотація. У статті висвітлено принципи та педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до творчо-інтерпретаційної роботи зі шкільними інструментальними колективами, які полягають в забезпеченні розвитку індивідуальних здібностей кожного студента; максимальній реалізації та розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців через підвищення рівня сформованості мотиваційної сфери; стимулюванні систематичної самостійної роботи студентів; якісному опануванні навчального